

УДК 378.014.543

Шуст О. А.

доктор економічних наук,
професор кафедри економіки та економічної теорії,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: olena.shust@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-7066-8020

Варченко О. М.

доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: Olga.Varchenko@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0002-9090-0605

Гринчук Ю. С.

доктор економічних наук,
професор кафедри менеджменту,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: yuliia.grynychuk@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-0297-7432

Крисанов Д. Ф.

доктор економічних наук,
професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: Krysanov@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0002-9065-3325

Рибак Н. О.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки та економічної теорії,
Білоцерківський національний аграрний університет, Україна;
e-mail: nadia.rybak0315@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-0740-2323

ОБҐРУНТУВАННЯ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСУВАННЯ АГРАРНИХ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Досліджено основні способи формування державного фінансування закладів вищої освіти (далі — ЗВО) та основні види додаткових джерел фінансування відповідно до міжнародного досвіду. Досліджено динаміку грошових надходжень українських ЗВО за різними джерелами фінансування. У зв'язку зі зменшенням частки державного фінансування і тенденції сьогодні до зростання потреби в постійних інвестиціях для модернізації і розвитку ЗВО університетам потрібно шукати додаткові джерела фінансування. Аграрні ЗВО становлять особливий інтерес, оскільки мають не лише інтелектуальний і науковий потенціал, співпрацюють із широким колом дослідників, залучені до розроблення інноваційних проєктів, а також мають виробничі центри, дослідницькі поля, лабораторії. Досліджено динаміку кількості партнерств аграрних ЗВО за результатами міжнародних конкурсів кредитної мобільності за 2015—2020 рр. Визначено, що основними джерелами додаткового фінансування аграрних ЗВО є: міжнародні проєкти і гранти, виробництво продукції власного бренду, господарські договори, курси підвищення кваліфікації, консультаційні послуги. Запропоновано модель управління додатковими джерелами фінансування для аграрних ЗВО і напрями стратегій управління. Установлено взаємозв'язок між різними ланками управління і взаємозалежність різних джерел фінансування. Ключовими ланками в управлінні для всіх джерел додаткового фінансування є матеріально-технічна база і науково-педагогічні працівники, ефективність роботи яких має бути вмотивованою. Зростання грошових надходжень із додаткових джерел фінансування дозволить значно підвищити показники діяльності ЗВО, що впливає і на суму основного державного фінансування. Підвищити конкурентоспроможність аграрного закладу вищої освіти можливо за ефективного поєднання академічного і комерційного управління.

Ключові слова: аграрний університет, аграрний заклад вищої освіти, заклад вищої освіти, конкурентоспроможність, модель управління, основні джерела фінансування, додаткові джерела фінансування.

Формул: 0; рис.: 2; табл.: 5; бібл.: 12.

Shust O.

*Doctor of Economics,
Professor of Department of Economics and Economic Theory,
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine;
e-mail: olena.shust@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0001-7066-8020*

Varchenko O.

*Doctor of Economics,
Professor of Department of Finance, Banking and Insurance,
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine;
e-mail: Olga.Varchenko@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0002-9090-0605*

Grynychuk Y.

*Doctor of Economics,
Professor of Department of Management,
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine;
e-mail: yuliia.grynychuk@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0003-0297-7432*

Krysanov D.

*Doctor of Economics,
Professor of Department of Finance, Banking and Insurance,
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine;
e-mail: Krysanov@btsau.edu.ua; ORCID ID: 0000-0002-9065-3325*

Rybak N.

*Ph. D. in Economics,
Associate Professor of Department of Economics and Economic Theory,
Bila Tserkva National Agrarian University, Ukraine;
e-mail: nadia.rybak0315@gmail.com; ORCID ID: 0000-0002-0740-2323*

SUBSTANTIATION OF FUNDING SOURCES OF FINANCING IN HIGHER EDUCATION AGRICULTURAL INSTITUTIONS

Abstract. The paper examines the main ways of governmental funding formation for higher education institutions and the main types of additional funding sources considering international experience. The dynamics of receipts from various sources of higher education institutions funding has been studied. Universities need to look for additional sources of funding due to the declining share of governmental funding and the current trend towards increasing the need for continuous investment into the modernization and development of higher education institutions. Agricultural free economic zones are of special interest there because they have not only intellectual and scientific potential, cooperate with a wide range of researchers involved in innovative projects development, but have production centers, research fields and laboratories. The paper studies the dynamics of higher education institutions partnerships number according to the results of international credit mobility competitions in 2015—2020. It was established that the main sources of additional funding for higher education institutions are comprised by international projects and grants, own brand production, business contracts, advanced training courses, consulting services. The model of additional financing sources management was suggested for higher education institutions and directions of management strategies was offered. The study has established the relationship between different levels of management and interdependence of different sources of funding. The material-technical base and teaching staff are the key links in the management of all sources of additional funding and, therefore the staff's effectiveness must be motivated. The growth of cash inflows from additional sources of funding will significantly increase the higher education institutions performance, which affects the amount of basic governmental funding. The

competitiveness of higher education agricultural institution can be increased through efficient combination of academic and commercial management.

Keywords: agrarian university, higher education agrarian institution, higher education institution, competitiveness, management model, main sources of financing, additional sources of financing.

JEL Classification I22, I28

Formulas: 0; fig.: 2; tabl.: 5; bibl.: 12.

Вступ. Проблеми фінансування університетів та ефективного управління фінансовою діяльністю закладом вищої освіти з метою бути конкурентоспроможним є актуальним питанням сьогодення. Останнє десятиліття спостерігається тенденція до зменшення частки державного фінансування і водночас зростання потреби в інвестиціях для модернізації і розвитку ЗВО, що змушує університети шукати додаткові джерела фінансування.

В Україні від значень показників конкурентоспроможності за системою рейтингування і формули грошових нарахувань також залежить і сума основного (державного) фінансування. Виникає потреба у змінах управління університетом з метою збільшення основних і залучення додаткових джерел фінансування.

Аграрні ЗВО становлять особливий інтерес, оскільки мають не лише інтелектуальний і науковий потенціал, співпрацюють із широким колом дослідників, залучені до розроблення інноваційних проєктів, а також мають виробничі центри, дослідні поля, лабораторії. Отже, можуть бути цікавими не лише для університетів-партнерів, а також для підприємців і бізнесменів, які перш ніж упроваджувати в масове виробництво новий продукт чи нову технологію, зацікавлені в результатах дослідження за різними критеріями властивостей, якості, ефективності тощо.

Питання залучення додаткових джерел фінансування ЗВО і змін у стратегії фінансового управління в аграрній сфері повною мірою не досліджені і потребують додаткового вивчення.

Аналіз досліджень і постановка завдання. Серед іноземних учених питаннями конкурентоспроможності ЗВО та методами її підвищення займаються Р. Ломбарді, А. Лардо, Б. Куозо, Р. Кректріні, Т. Мінола, М. Меолі, К. Водарські, Й. Махнік-Сломка, Я. Селерау. Зокрема, у праці [1] автори досліджують нове значення університету як підприємницької структури, що підтримують розвиток регіональних інноваційних систем і наголошують, що для забезпечення конкурентоспроможності закладу потрібно аналізувати і враховувати міжнародний досвід. Дослідники Т. Мінола і М. Меолі розглядають новий тип ЗВО — підприємницький університет, визначаючи важливою складовою розвитку інтернаціоналізацію [2].

У світовій практиці існує п'ять основних способів формування державного фінансування, що застосовуються або в чистому варіанті або у формі поєднання основних (табл. 1).

Таблиця 1

Основні способи формування державного фінансування ЗВО

№ пор.	Спосіб формування державного фінансування	Особливості фінансування	Особливості управління ЗВО	Недоліки
1	Формується центральним бюджетом держави	Університет розглядається як державний орган. Оплата праці НПП здійснюється централізовано (однакова в усій країні).	Фінансове управління регулюється центральним органом влади	Автономія академічного і фінансового управління зведена до мінімуму
2	Формується централізованим нарахуванням із щорічним установленням розміру субсидії	Університет здійснює переговори про розмір фінансування	Звітність і контроль в управлінні	Відсутність чітких правил визначення розміру субсидії. Цілеспрямоване державне та/або політичне втручання в академічну автономію ЗВО

Закінчення табл. 1

№ пор.	Спосіб формування державного фінансування	Особливості фінансування	Особливості управління ЗВО	Недоліки
3	Державне нарахування залежно від контингенту ЗВО	Державне фінансування нараховується за формулою витрат на підготовку спеціалістів (середні витрати на одного студента)	Фінансове управління регулюється державою у формі фінансової звітності	Обов'язкова умова для університету — дотримуватись кількісного (кількість підготовлених спеціалістів), а не якісного показника навчальної діяльності ЗВО
4	Державне фінансування залежно від кількості аспірантів	Державне фінансування нараховується за умови існування успішної діяльності аспірантської підготовки	Фінансове управління регулюється державою у формі фінансової звітності	Забезпечується якісне навчання за умови існування ефективної системи вищої освіти
5	Фінансування на основі конкурсних торгів	Модель додаткового цільового державного фінансування на конкурсній основі	Фінансове управління регулюється державою у формі фінансової звітності	Отримане фінансування можна використати лише відповідно до цілей і політики вищої освіти держави.

Примітка. Сформовано за [3].

Аналізуючи недоліки основних способів державного фінансування ЗВО (див. табл. 1), важливо знайти оптимальний підхід у грошових нарахуваннях залежно від поєднання кількісного і якісного показників навчальної діяльності закладу. Як наслідок, виникли рейтингові системи оцінки діяльності ЗВО, спосіб, у який держава кількісно визначає різні аспекти діяльності ЗВО [3].

Пандемія COVID-19 і пов'язані з нею обмеження продовжують впливати на суспільство, економіку і ринок праці. Виникає потреба у зміні навичок робочої сили, що потребує додаткових інвестицій. Як приклад можна навести цікавий досвід Урядової програми Шотландії на 2020—2021 рр., яка була подовжена з наданням додаткового фінансування у 2021—2022 рр. Програма передбачала отримання фінансування для університетів на конкурсній основі загальним бюджетом 30 млн фунтів стерлінгів у 2020—2021 рр. і 2 млн фунтів стерлінгів додаткового фінансування у 2021—2022 рр. з метою вирішення питань економіки держави, охорони здоров'я і соціальної кризи, що виникли через пандемію коронавірусу [4].

Мета програми — розроблення нової інфраструктури і створення курсів підвищення кваліфікації при університетах з підготовки нових навичок, які будуть потрібні в галузях майбутнього, створити нові робочі місця. Критерії прийнятності програми [4]:

- студенти повинні бути віком від 25 років і старше;
- безробітні або працівники під загрозою скорочення від COVID-19;
- мають брак навичок на поточній роботі;
- брак навичок.

Серед додаткових джерел фінансування закладів вищої освіти у світовій практиці виділяють: отримання грантів, участь у міжнародних проектах, отримання фінансування за договорами від наукової діяльності, надання додаткових послуг тощо. Варто зазначити, що для більшості провідних університетів світу наведені джерела фінансування вважаються основними складовими фінансування ЗВО і цей механізм функціонує на постійній основі партнерства і співпраці.

Розглянемо досвід Чеської Республіки, країни, яка має схожу до України економіку. Науковці В. Урбанек і К. Мурсікова розглядають інвестування в людський потенціал на фінансовому ринку країни, а також можливість приватного фінансування вищої освіти. У своєму дослідженні вчені використали очікувану віддачу від освіти чеських студентів ЗВО як орієнтир для створення моделі студентських позик і контрактів на людський капітал [5].

В Україні в питаннях необхідності інвестицій у людський капітал витрати інвестицій поділяють на три групи: витрати на охорону здоров'я, витрати на освіту, витрати на мобільність [6]. Варто відзначити, що останніми роками українські ЗВО стали частіше брати участь у міжнародних програмах мобільності. В основному це Програми Еразмус+, які фінансує Європейський Союз для обміну студентами і НПП закладів вищої освіти із ЗВО інших країн світу. Найбільші бюджети виділяють для східних і південних регіонів ЄС (35 %), Західних Балканів (18 %), країн Азії (17 %) [7].

Загальна сума коштів грантів за Програмою ЄС Еразмус+ у 2014—2020 рр. на проекти з Україною становить 54 327 000 євро. У *табл. 2* наведено фінансові результати участі українських ЗВО в міжнародній кредитній мобільності за результатами конкурсів 2015—2020 рр.

Таблиця 2

Фінансові результати українських ЗВО за результатами конкурсів Еразмус+ КА107 у 2015—2020 роках

Рік конкурсів	Кількість проєктів	Сума гранту проєктів, євро	Сума гранту на мобільність до Європи, євро	Сума гранту на мобільність з Європи, євро
2015	161	8 238 000	1 777	383
2016	214	7 876 000	1 684	686
2017	268	8 270 000	1 815	896
2018	272	9 579 000	2 010	1 034
2019	407	8 445 000	1 796	1 020
2020	567	11 919 000	2 450	1 455
Разом	1 889	54 327 000	11 532	5 474

Джерело. [8].

Загалом, проєкти мобільності впроваджує 227 ЗВО України. Лідируючі позиції в період 2015—2020 рр. за кількістю партнерств мають країни [9]: Польща (153 партнерства), Німеччина (343 партнерства), Іспанія (300 партнерств), Румунія (256 партнерств), Литва (243 партнерства), Греція (173 партнерства), Туреччина (171 партнерство), Італія (141 партнерство), Франція (129 партнерств), Словаччина (140 партнерств). Позитивна динаміка міжнародної діяльності українських ЗВО сприяє і підвищенню їхньої конкурентоспроможності.

Питаннями конкурентоспроможності українських ЗВО займається багато вітчизняних учених: С. В. Бреус, Ю. В. Іванов, Я. А. Малихіна, Н. В. Цимбаленко, М. Т. Теловата, І. М. Труніна, М. Ю. Білик, А. Б. Почтовюк, І. В. Ховрак, Т. А. Костюкова, Т. М. Нефедова, І. О. Тарасенко, Г. М. Пурій, Р. О. Фатхутдінов, Н. І. Верхоглядова, І. О. Царенко, Л. Л. Антонюк, В. І. Сацик та інші.

Питання розроблення теоретичних питань з управління конкурентоспроможністю ЗВО представлено у праці І. М. Труніної і М. Ю. Білик. Серед наведених чинників конкурентоспроможності ЗВО окрему групу становлять чинники інвестиційної, комерційної та фінансової діяльності. Вони передбачають залучення коштів на розвиток закладу [10].

Основним джерелом фінансування ЗВО в Україні є держава, здійснюючи грошові нарахування за комплексним показником звітної діяльності ЗВО відповідно до категорій: підготовка кадрів, наукова і науково-технічна діяльність (*табл. 3*).

Таблиця 3

Фінансування з державного бюджету закладів вищої освіти України у 2019—2021 рр.

Розподіл фінансування	Розмір фінансування, млрд грн		
	2019	2020	2021
Підготовка кадрів	31,3	28,3	31,7
Наукова та науково-технічна діяльність	1	1,2	1,2
Разом	32,3	29,5	32,9

Джерело. [11].

Серед Топ-10 університетів, які отримують найбільше державне фінансування, лише один природничий університет — Національний університет біоресурсів і природокористування (більше ніж 400 млн грн 2020 року) [11]. Статистика говорить про існування проблем у питаннях конкурентоспроможності для аграрних університетів і необхідності залучення додаткових джерел фінансування.

Аналіз ключових чинників конкурентоспроможності показує, що важливе значення під час вибору ЗВО для міжнародних організацій має менеджмент закладу. Особливий інтерес становить організація системи забезпечення якості, співпраця підрозділів та визначення стратегічних пріоритетів розвитку в управлінні. В Україні останніми роками почали приділяти увагу особливостям організації системи забезпечення якості. Зокрема, це пов'язано з тим, що оцінювання внутрішньої системи забезпечення якості включено до одного з критеріїв під час акредитації освітніх програм.

Метою статті є аналіз і обґрунтування джерел фінансування аграрних закладів вищої освіти, визначення додаткових і розроблення моделі їх управління.

Результати дослідження. Додаткові джерела фінансування аграрних ЗВО формують кошти спеціального фонду і включають надходження від грантів, проєктів міжнародної співпраці, від господарських договорів, за надання наукових і консультаційних послуг науково-педагогічних працівників. Проаналізуємо грошові надходження від додаткових джерел фінансування аграрних ЗВО та вклад одного НПП (табл. 4).

Таблиця 4

Фінансування аграрних ЗВО за основними і додатковими джерелами

№ пор.	Аграрний ЗВО	Обсяг фінансування 2020 року, грн	Сер. значення надходжень до спецфонду на 1 НПП (2017—2019 рр.), грн
1	Білоцерківський національний аграрний університет	89 194 277	1 509
2	Вінницький національний аграрний університет	69 255 597	1 600
3	Дніпровський державний аграрно-економічний університет	68 290 648	7 304
4	Луганський національний аграрний університет	31 919 024	-
5	Львівський національний аграрний університет	82 024 310	1 148
6	Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького	80 775 294	-
7	Миколаївський національний аграрний університет	83 015 800	13 284
8	Національний університет біоресурсів і природокористування України	460 500 086	10 049
9	Одеський державний аграрний університет	28 348 087	-
10	Подільський державний аграрно-технічний університет	56 214 057	8 672
11	Поліський національний університет	70 454 941	295
12	Полтавська державна аграрна академія	70 359 641	1 067
13	Сумський національний аграрний університет	118 660 074	6 022
14	Таврійський державний агротехнологічний університет	83 029 307	2 066
15	Уманський національний університет садівництва	76 091 056	1 618
16	Харківська державна зооветеринарна академія	34 517 817	-
17	Харківський національний аграрний університет імені Докучаєва	64 126 340	-
18	Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Василенка	91 069 394	292
19	Херсонський державний аграрний	47 324 793	10 049
	Разом	1 705 170 543	

Примітка. Сформовано за [12].

Загалом, аграрні ЗВО 2020 року отримали 1,7 млрд грн, це сума, яку отримав університет першого місця з рейтингу ЗВО за розподілом державного фінансування. Зважаючи на цю статистику, щоб бути конкурентоспроможними і наблизитися до лідерів українських ЗВО, аграрним закладам вищої освіти потрібно залучати додаткові джерела

фінансування. Водночас, аналізуючи значення середніх надходжень до спеціального фонду на одного НПП у співвідношенні до основного фінансування, цей показник становить менше ніж один відсоток. Потрібно визначити механізми підвищення ефективності цього показника, урахувавши їх у моделі управління додатковими джерелами фінансування.

Одним із основних джерел додаткового фінансування є участь у міжнародних проєктах. Проаналізуємо динаміку участі аграрних ЗВО за результатами конкурсів 2015—2020 рр. напряму міжнародної (кредитної) мобільності (КА107) (рис. 1).

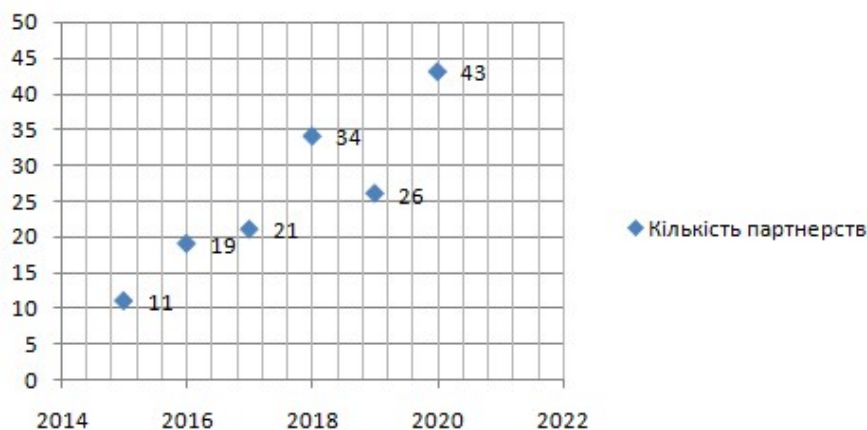

Рис. 1. Динаміка кількості партнерств аграрних ЗВО за результатами конкурсів 2015—2020 рр. напряму міжнародної мобільності (КА107)

Примітка. Побудовано за [9].

Результати дослідження показують, що активність аграрних закладів вищої освіти за п'ять років сумарно зросла в чотири рази, хоча для того, щоб скласти конкуренцію на загальному ринку, ще потребує зростання.

Значно розширилася і географія країн-партнерів: від шести у 2015 року до 12 країн у 2020 р. (загальна сума у досліджуваній період становить 18 країн-партнерів). Лідерами за кількістю партнерств для аграрних університетів у період 2015—2020 рр. є: Польща (63 партнерства), Іспанія (21 партнерство), Литва (13 партнерств), Туреччина (12 партнерств), Німеччина (10 партнерств) [9].

Наведемо статистику в розрізі закладів (рис. 2), яка свідчить, що 45 % усіх партнерств припадає на НУБіП, лідируючі позиції займають Львівський НАУ, Білоцерківський НАУ та Уманський НУС.

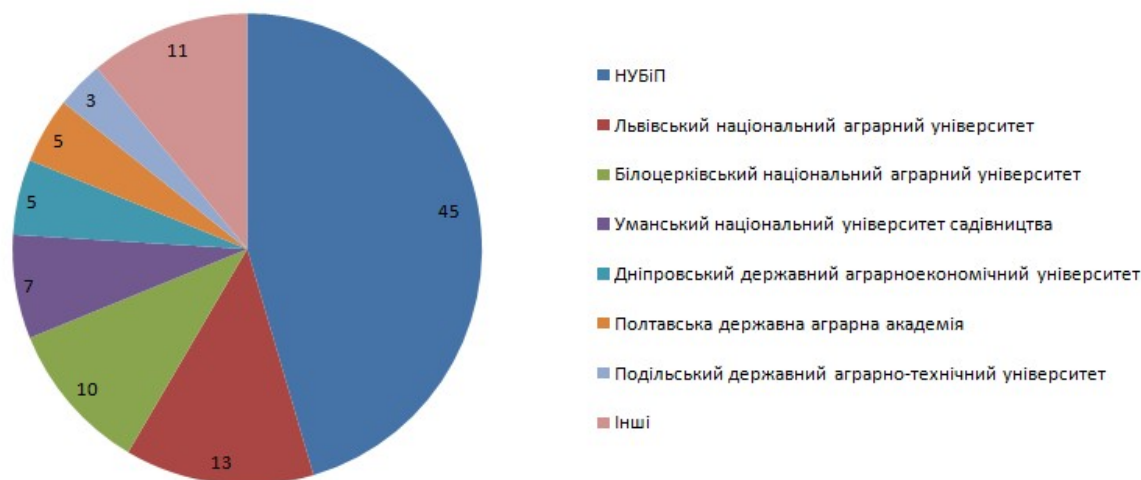

Рис. 2. Кількість партнерств аграрних ЗВО за результатами конкурсів 2015—2020 рр. напряму міжнародної мобільності (КА107), %

Примітка. Побудовано за [9].

Важливим джерелом додаткового фінансування для природничих університетів може стати виробництво продукції під власним брендом (досвід має Сумський національний аграрний університет) або реалізація моделі «підприємницького університету», запропонована у джерелах іноземних науковців. Серед додаткових послуг варто взяти до уваги ідею курсів підвищення кваліфікації, надання консультаційних послуг на базі лабораторій і дослідних полів.

Запропонуємо модель управління додатковими джерелами фінансування для аграрних ЗВО (табл. 5). Реалізація цих стратегій можлива лише за наявності сучасної матеріально-технічної бази і високої кваліфікації науково-педагогічних працівників. Ці складові потребують постійних інвестицій. Розвинувши 1 і 2 пункти джерел фінансування (див. табл. 5), аграрні ЗВО зможуть розвинути і 3—4—5 пункти. Ключовою ланкою в управлінні для всіх джерел додаткового фінансування є НПП, ефективність роботи яких має бути вмотивованою. На правах автономії ЗВО мають можливість розробити власні механізми мотивації.

Таблиця 5

Модель управління додатковими джерелами фінансування аграрних ЗВО

№ пор.	Джерело додаткового фінансування	Ланка управління	Напрямок стратегії управління
1	Міжнародні проєкти і гранти	1. Менеджмент ЗВО 2. Міжнародний відділ 3. Науково-інноваційний відділ 4. Науково-педагогічні працівники	Збільшити участь у конкурсах міжнародних проєктів і грантів
2	Виробництво продукції власного бренду	1. Менеджмент ЗВО 2. Науково-виробничий центр 3. Маркетинговий відділ	Організувати виробництво продукції та власного бренду за типом підприємства
3	Господарські договори	1. Менеджмент ЗВО 2. Юридичний відділ 3. Науково-педагогічні працівники	Збільшити кількість господарських договорів через розширення партнерських відносин з підприємствами, установами, організаціями
4	Курси підвищення кваліфікації	1. Менеджмент ЗВО 2. Маркетинговий відділ 3. Відділ підвищення кваліфікації 4. Науково-педагогічні працівники	Дослідити ринок праці та розробити програми підвищення кваліфікації, спрямовані на розвиток додаткових навичок
5	Консультаційні послуги	1. Менеджмент ЗВО 2. Маркетинговий відділ 3. Юридичний відділ 4. Науково-педагогічні працівники	Збільшити кількість консультаційних послуг через розширення партнерських відносин з підприємствами, установами, організаціями.

Примітка. Авторська розробка.

Аналізуючи управлінські підходи в сучасному менеджменті ЗВО, варто зазначити існування дискусії про поєднання чи відокремлення академічного управління й управління бізнесом. На нашу думку, підвищити конкурентоспроможність аграрного університету можна лише завдяки поєднанню цих двох складових. Зростання грошових надходжень із додаткових джерел фінансування дозволить значно підвищити показники діяльності ЗВО, що впливає і на суму основного державного фінансування.

Висновки. Аналіз джерел фінансування аграрних закладів вищої освіти показав, що попри позитивну динаміку за останні п'ять років, ЗВО потребують ще комплексної складної роботи, пошуку нових джерел і розроблення пріоритетних управлінських стратегій, направлених на розширення джерел додаткового фінансування і збільшення суми грошових надходжень. Основними джерелами додаткового фінансування аграрних ЗВО визначено: міжнародні проєкти і гранти, виробництво продукції власного бренду, господарські договори, курси підвищення кваліфікації, консультаційні послуги.

Запропоновано модель управління додатковими джерелами фінансування для аграрних ЗВО і напрями стратегій управління. Установлено взаємозв'язок між різними ланками управління та взаємозалежність різних джерел фінансування. Зростання грошових надходжень із додаткових джерел фінансування дозволить значно підвищити показники діяльності ЗВО, що впливає і на суму основного державного фінансування.

Підвищити конкурентоспроможність аграрного закладу вищої освіти можливо за ефективного поєднання академічного та комерційного управління.

Література

- Lombardi R., Lardo A., Cuozzo B., Trequattrini R. Emerging trends in entrepreneurial universities within Mediterranean regions: An international comparison. *EuroMed Journal of Business*. 2017. № 2. P. 130—145.
- Minola T., Donina D., Meoli M. Students climbing the entrepreneurial ladder: Does university internationalization pay off? *Small Business Economics*. 2016. № 3. P. 565—587.
- Bojinov B. Financing activities of modern universities - approaches, challenges, problems. *Juvenis Scientia*. 2017. February. URL : https://www.researchgate.net/publication/318676327_FINANCING_ACTIVITIES_OF_MODERN_UNIVERSITIES_-_APPROACHES_CHALLENGES_PROBLEMS.
- Additional University Upskilling Funding for Micro-credentials in AY 2021—22. *Scottish Funding Council*. 2021. Vol 29. 7 p. URL : <https://www.sfc.ac.uk/publications-statistics/announcements/2021/SFCAN292021.aspx>.
- Urbanek V., Mursikova K. Financial Market in the Czech Republic and Human Capital Investment: Private Financing of Higher Education. *Prague Economic Papers*. 2005. № 2. P. 131—146.
- Мельничук Л. С. Інвестиції в людський капітал: необхідність та перешкоди. *Інвестиції: практика і досвід*. 2013. С. 28—30.
- Еразмус+. Міжнародна кредитна мобільність : довідник для закладів вищої освіти / Європейська комісія. 2017. Лютий.
- Overview of New Opportunities within EU-Funded Programme Erasmus+ 2021—2027. Participation of Ukrainian organizations in the EU-funded Programme Erasmus+ 2014—2020. *National Office Erasmus+ UA*. 2021. December 1. URL : <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html>.
- База і новини проєктів Еразмус+, Темпус, Жан Моне. *National Office Erasmus+ UA*. URL : <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/novyny-i-baza-proektiv.html>.
- Труніна І. М., Білик М. Ю. Управління конкурентоспроможністю закладів вищої освіти. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. № 5 (38). С. 197—206.
- Фінансування освіти: скільки держава витрачає на українські університети. *Аналітичний портал «Слово і діло»*. 2021. 5 липня. URL : <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/05/infografika/suspilstvo/finansuvannya-osvity-skilky-derzhava-vytrachaye-ukrayinski-universytety>.
- Результати моделювання формули розподілу видатків за статтею «Підготовка кадрів ЗВО та забезпечення діяльності їх баз практики» на 2021 рік / Міністерство освіти і науки України. URL : www.mon.gov.ua.

Статтю рекомендовано до друку 02.02.2022

© Шуст О. А., Варченко О. М., Гринчук Ю. С., Крисанов Д. Ф.,
Рибак Н. О.

References

- Lombardi, R., Lardo, A., Cuozzo, B., & Trequattrini, R. (2017). Emerging trends in entrepreneurial universities within Mediterranean regions: An international comparison. *EuroMed Journal of Business*, 2, 130—145. doi:10.1108/EMJB-10-2015-0052.
- Minola, T., Donina, D., & Meoli, M. (2016). Students climbing the entrepreneurial ladder: Does university internationalization pay off? *Small Business Economics*, 3, 565—587. doi:10.1007/s11187-016-9758-1.
- Bojinov, B. (2017, February). Financing activities of modern universities — approaches, challenges, problems. *Juvenis Scientia*. doi:10.15643/jscientia.2017.2.006. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/318676327_FINANCING_ACTIVITIES_OF_MODERN_UNIVERSITIES_-_APPROACHES_CHALLENGES_PROBLEMS.
- Additional University Upskilling Funding for Micro-credentials in AY 2021—22. (2021). *Scottish Funding Council*, Vol. 29, 7. Retrieved from <https://www.sfc.ac.uk/publications-statistics/announcements/2021/SFCAN292021.aspx>.
- Urbanek, V., & Mursikova, K. (2005). Financial Market in the Czech Republic and Human Capital Investment: Private Financing of Higher Education. *Prague Economic Papers*, 2, 131—146. doi:10.18267/j.pep.258.
- Melnichuk, L. S. (2013). Investytsii v liudskiy kapital: neobkhdnist ta pereshkody [Investments in human capital: necessity and obstacles]. *Investytsii: praktyka i dosvid — Investments: practice and experience*, 28—30 [in Ukrainian].
- Yevropeiska komisiia. (2017, February). *Erasmus+. Mizhnarodna kredytna mobilnist [Erasmus +. International credit mobility]*. [in Ukrainian].
- Overview of New Opportunities within EU-Funded Programme Erasmus+ 2021—2027. (2021, December 1). Participation of Ukrainian organizations in the EU-funded Programme Erasmus+ 2014—2020. *National Office Erasmus+ UA*. Retrieved from <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/pro-prohramu.html>.
- Baza i novyny proektiv Erasmuz+, Tempus, Zhan Mone [Base and news of Erasmus +, Tempus, Jean Monnet projects]. *National Office Erasmus+ UA*. Retrieved from <https://erasmusplus.org.ua/erasmus/novyny-i-baza-proektiv.html> [in Ukrainian].
- Trunina, I. M., & Bilyk, M. Yu. (2020). Upravlinnia konkurentospromozhnistiu zakladiv vyshchoi osvity [Management of competitiveness of higher education institutions]. *Tsentrlnoukrainskyi naukovyi visnyk. Ekonomichni nauky — Central Ukrainian Scientific Bulletin. Economic sciences*, 5 (38), 197—206 [in Ukrainian].
- Finansuvannya osvity: skilky derzhava vytrachae na ukrainski universytety [Financing of education: how much the state spends on Ukrainian universities]. (2021, July 5). *Analitychnyi portal «Slovo i dilo» — Analytical portal «Word and deed»*. Retrieved from <https://www.slovoidilo.ua/2021/07/05/infografika/suspilstvo/finansuvannya-osvity-skilky-derzhava-vytrachaye-ukrayinski-universytety> [in Ukrainian].
- Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (n. d.). *Rezultaty modeliuвання formuly rozpodilu vydatkiv za statteiu «Pidhotovka kadriv ZVO ta zabezpechennia diialnosti yikh baz praktyky» na 2021 rik [The results of modeling the formula for the distribution of expenditures under the article «Training of freelancers and ensuring the activities of their bases of practice» for 2021]*. Retrieved from www.mon.gov.ua [in Ukrainian].

The article is recommended for printing 02.02.2022

© Shust O., Varchenko O., Grynychuk Y., Krysanov D., Rybak N.